

GAZTETAKO OROIPENAK

«SANTA ANA» JAYA, LASARTE'N

Gure gazte-denboran, Lasarte'k, bere Zaindari "San Pedro" jazy gañera, ospatu oi-zuan beste jai zaratatsu bat: "SANTA ANA" JAYA; erriko ardanegi guzitako zagi-zar guzik "petroleo"-az igurtzi ta aitxek, kale-tarte batian, su-emanda, erreaz, ospatzen zana.

Itiork ezdaki oraindik, garbi esateko, *noiztik* eta *zergatik* ospatu izan zan, gabaz ospatu oi-zan jai-parregarri ori.

Batzuen ustez, aldi batian, Lasarte'n, sendi edo pameli *litxarrero* bat bizitu zan, eta sendi artako batek, egun batian zagi bat ardo ostu zualako, *bizirik erria izan zalako* sortutako jaya omen zan. Guk, ala entzun izan gendun; baña beste batzuk diotenez:

"Kontzeju-Zar"-eko beste etxia ta "Oyartxun"-Etxia'ren bitarteko "Karkaba" illunaren bukaeran, bazan, ezker-aldeetik, "Zukullunbe" izena zuan etxe zar bat. Etxe ontan, "Santa Ana" zeritzayon sendi edo pamili bat bizi zan. Batzuen esana danez, etxe artako sukaldian, bertako "Amona", ustegabeen, sutan erria izan zalako sortutako jaya omen gendun. Baño, nortzuk izan ziran jai arrigarri ori asmatu zutenak?

Garai artan, Lasarte'n, burni-ola aundi bat zan, noski, eta artian itzun ez-bezelako burnizko lan arrigarriyak egiten zirana; baño langintza ortarako langille-berezi aukeratuak biar... eta langille ayek, *orduka*, alogera edo jornal aundiya irabazten zutenak omen ziran. Eta txindi edo diru paltarik izaten etzutenez, oso arroxkak eta gañera gizon biurrik ziran, noski. Eta baldintza edo kondizio artako langilleak izanik, beren nagusiak makiñabat naiezko eraman biar izaten omen zuten langille arrotu ayekin, ongi zekitelako: baldin lantegitik bialtzen ba'zituzten, etzutela artako gai-ziran langille-berezirik aurkitzeko aukerarik izango...

Langille puztu ayek, oituak ziran, goguak ala emanda, aste osoan lantegira azaldu gabe, "parrandan" igarotzen, bein batian egin zuten bezela: "Ezkezabal-Aundi" edo "Lauterdi" esanda ezagutzen dan baserrian sartu, bertako sagardotegia'n zegon sagardo-upel koskor batetik sagardua edaten asi, edan eta edan, eguna jun eta eguna etorri, lanera biurtu gabe, dena ustu arte, bertantxe egon...

Usurbil'ko "Santa Isabel"-jayetan ere, alatsu egin oi-zuten, egun gutxi aurretik Lasarte'ko "San Pedro-Jayetan" lau egun aundi lanera-gabe igaroak eduki arren. Eta ¿zenbat orrelako etzuten egin izan —esaten dutenez—, langille arroputz-ayek? "Santiago"-etan Zubieta'ko jayetara jun-gabe ere, ez omen ziran gelditzen; eta auzo artan "gau-pasa" eginda, urte batian oso gaiztotuak eta biurrituak Lasarte'ra biurtu ziranian, "ze-asma", gaiztokeriz, biurrikeri bat egin-nayaz, "SANTA ANA JAI" ori ayetxek berak asmatua dala ere, aditu izan degu...

Baño, ta... ze jai izaten zan "SANTA ANA JAI" ori? Aitatutako kale-bitarte itxusi ta illunaren etxe-alde batetik-bestera loru edo alambre batetik zintzilika jarri zagi-zar batzuk, eta ayetxek "pikia" dariuela erretzia...

Leku illun ura bi-aldetako orma edo paretetan buztinakin erre-txiñezko argik itsasirik ayek egiten zuten argi biziarekin argitua izaten zan, beko barrenian, goi-goitik Santa Ana amonaren gezurazko irudia zintzilik jarria izaten zalarik, ikusle guzien irrigarri. Lanak izaten genitugun, guk, egun artan, erriko ardandegi guzitan ziran zagi-zar guzik bildu eta "Karkaba" artan zintzilik jar-tzen, gero su eman eta erretzeko!

Ikusketa erakarkor eratzalle ta buruzagi gogotsua, "Oyar-txun Enea"-ko AGUSTIN LIZASO gizon alai ta atsegiña izaten zan. Eguna illundu bezin laister, arretxek, alde z aurretik arri-oliyoz edo "petroleo"-z zintzilik zeuden zagi-zar guzik ongi igurtzi ondoren erretxin-argi luze batekin zagi danei su-emanaz eman oi-ziyon, *fiesta-arraigarr*a'ri, asiera. Eta zagi-erre ayek zabalduko zuten usai-garratz eta urtutako "pike"-jariyo artian, iji eta auji, saltaka ta kantari giñala gure txistulari zar "Angel Txorroko"-k bere betiko lagun *Lizaso* ttun-ttun-joliarekin adiraztuko zitun txistu-ots alayekin osatuko zan nola-alako arrats-jai parregarri ura.

Ozte edo jende asko bildu oi-zan ikuskizun ontara; ez Lasarte'tik bakarrik, baita Oria, Zubieta eta beste inguruetatik ere. Dantzaketa sayoaren ondoren, ain begiko zitzaigun "Dantza-Soka" ikusgarria ateratzen zuten ortarako gai-ziran lasartear ezagunak, erriko ATSO-ZARRAK sokan zirala...

Aurreksua'ren ondoren, aitatutako erritar bi "ttun-ttun"-joliak, gu, mutil-koskorrak, beren aurretik erretxiñezko ziri-argidunekin giñala, egiñalean joko zituzten soñu alayekin Beko-Kalia'n barrera

ospatuko zan “KALE-JIRA” zaratatsuakin bukatuko zan gure jai-poz-garriya.

Eta gero... erretxin-argi ayekin, batetik-bestera, saltaka ta brinkoka ler-gaizto egiñak —garai artan ez-baizan tximist-argirik— *petroleo*’zko iru argikin —eta berak gau-oskarbiya zan bakoitzian pizten etziranak...— oeratzen giñan, oldozpen edo pentsamentu itun latek lotzen zigularik gure barrena, gogoratuaz oso urritu zegola urrengo urteko SANTA ANA EGUNA.

Azkeneko jaya, geok egin gendun. Geroztik, berrogei ta geyago urte igaro ziran alako jairik etzala; baño orain, zorionian Usurbil’dik Lasarte’ra bizitzaz aldatu zan Sagardia jaunari, “GURE-ETXEA” deritzayon Ardotege ta Akeitetxia’reñ nagusi jator-jatorrari eskerrak, berpiztua izan da galdu zan jai ori, berak bere poltxikutik ordaintzen ditualarik egun ortan “zagi-festa” ospatzeko egiten diran ordaintza guzik; eta auzotik gure erriratu zan gizon biotz-oneko ta esku-zabal onen bitartez lengo lasartearrak bezelaxe, orainguak ere, ospatzen jarraitzen dute guri gaztetan ain begiko izaten zitzaigun arrats-jai zoragarri ori.

Lasarte’k zor aundia dio bere berbiztariari. Gutxina uste dan lekutik sortu izan oi-dira gizon jator eta biotz-aundidunak, eta oyetako gizon prestu goragarri bat, usurbildar au degu, Lasarte’n: SAGARDIA’TAR IMANOL.

ZELETA

